

Міністерство освіти і науки України
Київський національний лінгвістичний університет

ТОМАХІВ МАРТА ВОЛОДИМИРІВНА

УДК 811.111'342.9'42:801.612 (043.5)

ПРОСОДИЧНІ ЗАСОБИ МОВЛЕННЄВОГО ВПЛИВУ
В СУЧАСНОМУ АНГЛОМОВНОМУ НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ
(експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі відеолекцій)

10.02.04 – германські мови

Автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата філологічних наук

Київ – 2018

Дисертацією є рукопис

Робота виконана в Центрі наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України

Науковий керівник доктор філологічних наук, професор
Валігура Ольга Романівна,
Київський національний лінгвістичний університет,
кафедра східної філології,
завідувач кафедри

Офіційні опоненти: доктор філологічних наук, професор
Калита Алла Андріївна,
Національний технічний університет України
"Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського",
кафедра теорії, практики та перекладу французької мови,
професор

кандидат філологічних наук, доцент
Паращук Валентина Юліївна,
Центральноукраїнський державний
педагогічний університет імені Володимира Винниченка,
кафедра англійської мови та методики її викладання,
доцент

Захист відбудеться "15" травня 2018 р. о 10.30 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.054.04 в Київському національному лінгвістичному університеті (03150, МСП, м. Київ-150, вул. Лабораторна 5/17)

З дисертацією можна ознайомитись у науковій бібліотеці Київського національного лінгвістичного університету (03150, МСП, м. Київ-150, вул. Велика Васильківська, 73)

Автореферат розісланий "13" квітня 2018 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Д.І. Терехова

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Реферована робота є експериментально-фонетичним дослідженням просодичних засобів мовленнєвого впливу в англomовному науковому дискурсі на матеріалі відеолекцій.

Для сучасного етапу розвитку інтонології властиве проведення досліджень у руслі когнітивно-дискурсивного (О.Р. Валігура, І.В. Красовська, Ю.А. Мусієнко), комунікативно-прагматичного (Т.І. Ковалевська, І.Є. Фролова) та функціонально-енергетичного підходів (А.А. Калита, Л.І. Тараненко).

Експериментально-фонетичне дослідження просодичних компонентів актуалізації висловлення (О.Р. Валігура, Н.Р. Григорян, М.П. Дворжецька) та їх ролі у вираженні прагматичних (Т.І. Ковалевська, О.І. Стеріополо, А. Cruttenden, P. Roach), семантичних (D. Crystal) та модальних (Т.М. Корольова) значень набуває посиленої актуалізації. Особливої уваги потребує вивчення функціонально-енергетичного аспекту просодії текстів (А.А. Калита, Л.І. Тараненко), просодичного оформлення дискурсу (О.М. Алексієвець, Л.С. Козуб, О.В. Падалка та ін.), а також подальше дослідження просодичних засобів організації мовлення як визначальних факторів здійснення мовленнєвого впливу (О.І. Багрій, Н.С. Вербич, Є.О. Снегірьова, D. Brazil, R. Lakoff).

Вивчення феномену мовленнєвого впливу є актуальним у наш час, оскільки опосередковує всі види дискурсивних практик (О.О. Селіванова). Розроблено концептуальні положення проблем мовленнєвого впливу, визначено його як об'єкт лінгвістичних досліджень (С.І. Криворучко), описано його природу, чинники (Й.А. Стернін), складники (Т.Ю. Ковалевська), а також взаємодію мовних засобів мовленнєвого впливу (О.Г. Руда, І.А. Скрипак), зокрема на рівні просодії (А.А. Калита, Т.І. Ковалевська, А.В. Сотников).

У світлі розвитку цифрової гуманістики (E. Gardiner, S. Hockey, R. Musto), підсилюється тенденція до вивчення специфіки функціонування лінгвістичних явищ у цифровому середовищі. В умовах інтенсивної глобалізації віртуального наукового спілкування, англomовний науковий дискурс є ключовим об'єктом досліджень (Ф.С. Бацевич, О.М. Гніздечко, О.М. Ільченко, В.І. Карасик, Т.Б. Маслова, О.І. Шаля, І.Є. Шпенюк, Т.В. Яхонтова, Т.А. van Dijk, K. Nyland, С.М. Perez-Llatanda), позаяк відіграє ключову роль у процесі обміну та передачі наукових знань між комунікантами на глобальному рівні. Сучасний англomовний науковий дискурс має яскраво виражену тенденцію до жанроутворення (О.С. Троянська, Т.В. Яхонтова, Ch. Bazerman, V. Bhatia, F. Maci, Ch. Mariotti, G. Parodi, J.M. Swales), зокрема актуалізацію нових цифрових, або "кібержанрів" (R. Caballero, C. Miller). Виокремлення нами відеолекції як нового жанру наукового дискурсу опирається на праці Ф.О. Каспаринського, О.І. Полянської, А. Cockburn, S. Demetriadis. Ключовим постає питання оптимальної організації наукової комунікації через використання просодичних засобів мови, що сприяють мовленнєвому впливу (Н.С. Вербич, Т.Ю. Ковалевська, О.Г. Руда, О.О. Селіванова, І.А. Скрипак, Й.А. Стернін, Ю.Є. Чубарова), зокрема у відеолекції як жанрі наукового дискурсу, що функціонує в електронному каналі комунікації.

Актуальність теми дисертації зумовлена спрямованістю сучасних фонетичних досліджень на всебічне вивчення проблем, що стосуються здійснення мовленнєвого впливу в сучасному англomовному науковому дискурсі засобами просодії. Актуальність

тематики вивчення підтверджується орієнтованістю фонетичних студій на виявлення специфіки складових просодії нового жанру англомовного наукового дискурсу – відеолекції, що є ефективними засобами впливу.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до комплексної колективної теми кафедри іноземних мов Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України "Германські, романські та слов'янські мови: культура, когніція, комунікація, лінгвопедагогіка" (державний реєстраційний номер 0113U000816). Тему дисертації затверджено вченою радою Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України (протокол № 5 від 25 листопада 2014 року), та перезатверджено вченою радою КНЛУ (протокол №2 від 8 лютого 2018 року).

Метою роботи є дослідження просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасному англомовному науковому дискурсі на матеріалі відеолекцій.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі **завдання**:

- обґрунтувати теоретико-методологічні засади вивчення просодичних засобів мовленнєвого впливу в англомовному науковому дискурсі на матеріалі відеолекцій;
- визначити відеолекцію як жанр наукового дискурсу;
- обґрунтувати методику експериментально-фонетичного дослідження просодичної організації англійського мовлення в науковому дискурсі на матеріалі відеолекцій;
- дослідити аудитивні та акустичні характеристики висловлень відеолекції;
- встановити просодичні засоби мовленнєвого впливу;
- здійснити лінгвістичну інтерпретацію отриманих даних.

Об'єктом дослідження є англомовний науковий дискурс, представлений жанром відеолекції.

Предметом дослідження є просодичні засоби мовленнєвого впливу в англомовних відеолекціях.

Матеріалом дослідження слугували сучасні англомовні відеолекції гуманітарного спрямування – навчальні компоненти масових відкритих онлайн-курсів (massive open online courses), розміщених на платформі FutureLearn, Coursera, edX тощо, а також серія відеолекцій на медіа ресурсі YouTube, завантажені із мережі Інтернет. Загальна тривалість звучання експериментального матеріалу – 7 год 16 хв.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання конкретних завдань роботи передбачалося застосування *теоретичних загальнонаукових методів*, зокрема абстрагування, формалізації, індукції та дедукції для огляду стану вивченості взаємозв'язку просодії і прагматики у структурі англомовних відеолекцій; *методу лінгвістичного спостереження* з метою визначення закономірностей композиційної будови англомовної відеолекції; *методу семантичного диференціалу* та *методу анкетування* задля розкриття потенціалу просодичних засобів під час здійснення впливу на слухачів; *емпірико-теоретичних методів* (аналіз, синтез, ідеалізація, спостереження, вимірювання, порівняння) для виявлення просодичних засобів мовленнєвого впливу в англомовному науковому дискурсі; *експериментально-фонетичних методів* (аудитивний і акустичний аналіз, комп'ютерний та кількісний аналіз, лінгвістична інтерпретація даних) для організації поетапного проведення аналізу просодичного оформлення відеолекції і встановлення просодичних засобів

мовленнєвого впливу; *спеціально-наукових методів* (звукозапис, інтонографічний, комп'ютерно-осцилографічний); *кількісного методу обробки даних* для опрацювання результатів фонетичного експерименту.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що **вперше здійснено дослідження** просодичних засобів мовленнєвого впливу в англomовній відеолекції. *Запропоновано* *дефініцію* відеолекції як жанру наукового дискурсу та *визначено* її дистинктивні ознаки (суміжно-периферійний електронний мультимодальний жанр наукової комунікації середньої або малої тривалості, що стисло презентує наукові знання) та структуру (вступний елемент, введення в тему, розкриття теми, підсумок, завершення / прощання / повідомлення завдання). Обґрунтовано лінгвістичні характеристики відеолекції (науково-академічний стиль з елементами розмовного), виокремлено її цілі (створення сприятливої атмосфери навчання, презентація і передача інформації навчально-наукового змісту, переконання у достовірності інформації та зацікавлення слухачів, полегшення процесу засвоєння й запам'ятовування інформації, соціалізація нових членів віртуальної спільноти, мотивація і заохочення до подальшого навчання в інтерактивній формі). *Розроблено* критерії для класифікації відеолекції за форматом, тривалістю, місцем зйомок, врахуванням рівня попередньої підготовки слухачів, ступенем емоційності мовця, рівнем володіння англійською мовою, науково-навчальною спрямованістю та функціональними різновидами (презентація, інструкція, інтерв'ю, мультимодальна відеолекція). *Удосконалено* методику проведення комплексного експериментально-фонетичного дослідження просодичних засобів мовленнєвого впливу, зокрема із застосуванням методу семантичного диференціалу та анкетування учасників. *Подальший розвиток отримало* теоретичне обґрунтування основних закономірностей взаємодії просодичних засобів у реалізації емоційно-прагматичного потенціалу та здійсненні мовленнєвого впливу в сучасному англomовному науковому дискурсі, *встановлення* специфіки комплексної взаємодії лексико-семантичних (оцінна лексика, метафора та метонімія, неологізми, стилістично знижена розмовна лексика, порівняння, антитеза, ідіоми, жарти, мовна гра тощо), синтаксичних (окличні речення, риторичні запитання, запитально-відповідні комплекси, синтаксичні повтори тощо) та просодичних засобів (варіації параметрів мелодики, фразового наголосу, ритму, пауз, темпу та гучності) під час здійснення мовленнєвого впливу.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дослідження можуть використовуватися при викладанні курсів з прагмалінгвістики, дискурсології, жанрології, цифрової гуманістики, теоретичної фонетики англійської мови (розділи: "Інтонація усного мовлення", "Риторика", "Фоностилістика"), на заняттях із практики мовлення для формування просодичної компетенції усного мовлення студентів і викладачів. Базові положення дисертації можуть бути використані при укладанні посібників, методичних рекомендацій, при підготовці масових відкритих онлайн-курсів та зйомок відеолекцій. Опис просодії висловлень відеолекції поглибить знання про інтонаційне оформлення публічного усного мовлення та матиме свій внесок у розробку питань інтонології. Результати дослідження можуть бути використані для оптимізації здійснення мовленнєвого впливу та підвищення ефективності наукової комунікації, зокрема у віртуальному просторі.

Апробацію основних положень та результатів здійснено на засіданнях кафедри іноземних мов Центру наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України (2014-1017), а також на п'ятнадцяти наукових та науково-практичних конференціях, у тому числі на десяти міжнародних: "Україна і світ: діалог мов та культур" (Київ, 2015, 2017); "Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти" (Київ, 2015); "Сучасні тенденції науки та освіти: дослідження германських, романських мов та перекладознавства" (Миколаїв, 2015); "Розвиток іншомовної компетенції: педагогічні, психологічні, лінгвістичні аспекти" (Тернопіль, 2015); "Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку" (Одеса, 2015); "Пріоритети германського і романського мовознавства" (Луцьк, 2015); "Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії" (Львів, 2016); "Актуальні питання іноземної філології" (Луцьк, 2016); "Актуальні проблеми психолінгвістики, психології мови та мовлення" (Challenges of Psycholinguistics and Psychology of Language and Speech – COPAPOLS) (Луцьк, 2017); трьох зарубіжних: "Наука без кордонів: розвиток у XXI столітті" (Scientific and Professional Conference *Science without boundaries – development in 21st century*) (Будапешт, 2016), "Осінь цифрової гуманістики" (Jesień Humanistyki Cyfrowej) (Порай (Польща), 2017), "Друга регіональна зустріч CLARIN-DARIAH, присвячена питанням розвитку цифрової гуманістики у Східній та Центральній Європі" (2d CLARIN-DARIAH regional DH Meeting in conjunction with CLARIN annual conference) (Будапешт, 2017), на двох в Україні: "Наукова спадщина В.В. Акуленка та сучасне мовознавство" (Київ, 2015); Круглий стіл "Сучасні тенденції фонетичних досліджень" (Київ, 2017), а також під час стажування в Центрі цифрової гуманістики Інституту літературних досліджень Польської академії наук згідно з договором про співпрацю між НАН України та ПАН (1-30 вересня 2017 р.) на засіданні Центру цифрової гуманістики (Варшава, 2017).

Публікації. Основні положення дисертації та результати дослідження висвітлено у п'ятнадцяти публікаціях, у тому числі у п'яти статтях, опублікованих у наукових фахових виданнях України (3,14 др. арк.), одне з яких внесене до міжнародних наукометричних баз, в одній статті в періодичному виданні іншої держави (0,57 др. арк.), одній статті до монографії (0,55 др. арк.), а також у восьми тезах доповідей на конференціях (1,64 др. арк.). Загальний обсяг публікацій – 5,9 др. арк.

Структура та обсяг дисертації. Дослідження співвідноситься з його метою і завданнями, та складається зі вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загальних висновків, списку використаної літератури, джерел експериментального матеріалу і додатків. Повний обсяг дисертації – 274 сторінки, основний текст – 175 сторінок. Дисертація містить 14 таблиць на 6 сторінках і 17 рисунків загальним обсягом 6,5 сторінок. Бібліографія нараховує 325 позицій, з них 156 джерел іноземними мовами. Список джерел експериментального матеріалу складається з 37 позицій.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми, розкрито її актуальність, визначено мету, завдання, об'єкт та предмет дослідження, його теоретичне та практичне значення,

розкрито наукову новизну, описано методи дослідження, сформульовано основні положення, що винесені на захист, подано дані про апробацію результатів дисертаційного дослідження.

У першому розділі "Теоретичні засади вивчення просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасному англомовному науковому дискурсі" обґрунтовано теоретичні засади вивчення мовленнєвого впливу в науковому дискурсі засобами просодії. У розділі розглянуто основні категоріальні характеристики та лінгвістичні особливості сучасного англомовного наукового дискурсу (О.М. Ільченко, В.І. Карасик, І.А. Скрипак, І.Є. Шпенюк, О.І. Шаля, Т.В. Яхонтова, V. Bhatia, T.A. van Dijk, P.J. Gee, J. Swales). У нашому дослідженні сучасний англомовний науковий дискурс трактується як тип комунікативної діяльності у сфері наукового спілкування із притаманними йому усною, письмовою та паралінгвальною формами реалізації, що відбувається у межах визначеного каналу комунікації, регулюється тактиками та стратегіями учасників (Н.Д. Арутюнова, Ф.С. Бацевич, В.Ю. Паращук). Науковий дискурс тяжіє до формування нових мовленнєвих жанрів наукової комунікації, зокрема цифрових, або "кібержанрів" (С. Miller, R. Caballero). Основними мовними рисами наукового дискурсу є послідовність, експліцитність, точність, логічність, об'єктивність, регламентованість, термінологічність, лінеарність та ін. (І.А. Скрипак, Т.Б. Маслова). Сучасний англомовний науковий дискурс, представлений відеолекцією, функціонує через мультимодальний електронний канал комунікації, зокрема спеціалізовані навчальні платформи масових відкритих онлайн-курсів (FutureLearn, Coursera, edX), веб-сайти, що створені для трансляції відеолекцій, відеоканали (YouTube), вкладки на сайтах університетів із відеолекціями тощо. Пара учасників дискурсу представлена викладачем, лектором відеолекції чи ведучим масового відкритого онлайн-курсу, з одного боку, та студентом, учасником масового відкритого онлайн-курсу, особою, що здобуває освіту, наукові знання чи підвищує кваліфікацію за допомогою дистанційного онлайн-навчання, з іншого.

Відеолекцію обґрунтовано як новий суміжно-периферійний мультимодальний жанр наукового дискурсу. Відеолекція (*videolecture, digital lecture*) є навчально-науковою подією, що ведеться синхронно (онлайн) або несинхронно, із запису (S. Demetriadis). *Синхронна відеолекція* транслюється у прямому ефірі за допомогою цифрових технологій та вимагає безпосередньої участі слухачів, тоді як *несинхронна* дозволяє ознайомитися із лекційним матеріалом за допомогою потокових технологій чи накопичувальних пристроїв. До несинхронних відеолекцій можемо віднести *живу оцифровану лекцію (live digitized lecture)*, що розглядається як електронна версія живої події, а також власне електронну відеолекцію (*e-lecture*), що трактується як цифровий навчальний ресурс у форматі відеолекції, що фільмується у студії із залученням технічного персоналу для пізнішого показу в часі. Відеолекції притаманні такі дистинктивні ознаки, як мультимодальність, гіпертекстуальність, багатоканальність, креолізованість (М.А. Антошинцева). У нашій роботі здійснено комплексну класифікацію відеолекцій за: *форматом* (відеолекція-презентація, власне електронна відеолекція), *тривалістю* (коротка, середня, довга); *місцем зйомок* (у студії, навчальній аудиторії тощо); *орієнтацією на рівень освіченості аудиторії* (відеолекції для професійного самовдосконалення, загального розвитку, ознайомлюючі відеолекції,

інформативні відеолекції); *ступенем емоційності мовця* (емоційно нейтральні, формальні; емоційно забарвлені; емоційно-експресивні); *рівнем володіння англійською мовою лектором* (англійська як рідна, лектор – носій мови; англійська як друга мова); *науково-навчальною спрямованістю* (інформативні лекції, теоретичні лекції, практичні лекції) та *комунікативно-прагматичною спрямованістю* (відеолекція-презентація, відеолекція-інструкція, відеолекція-інтерв'ю, мультимодальна відеолекція).

Для вивчення просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасній англомовній відеолекції ми опиралися на класифікацію за критерієм комунікативно-прагматичної спрямованості відповідно до згаданих вище чотирьох укрупнених різновидів: *відеолекція-презентація (ВП)* (створена як послідовність слайдів із аудіосупроводом матеріалу, або відеолекція, що являє собою безпосередню презентацію матеріалу викладачем), *відеолекція-інструкція (ВІ)* (відеолекція, що має на меті надання викладачем чи ведучим чітких та покрокових інструкцій стосовно виконання завдання або здійснення певної навчальної діяльності), *відеолекція-інтерв'ю (ВІнт)* (відеолекція, у якій виклад матеріалу здійснюється через інтерв'ю викладача із запрошеними науковцями та спеціалістами з конкретних навчальних питань), *мультимодальна відеолекція (МВ)* (відзнята за спеціально написаним сценарієм, зазвичай за межами навчальної аудиторії або у студії; передбачає наочне, безпосереднє та практичне ознайомлення із предметом вивчення, залучення інших людей, окрім викладача чи ведучого, і демонструє високий рівень режисерської підготовки, зйомки та монтажу).

Основними цілями відеолекції є презентація та передача інформації навчально-наукового змісту, створення сприятливої атмосфери навчання, переконання слухачів у достовірності наукової інформації, полегшення процесу засвоєння та запам'ятовування інформації, соціалізація нових членів віртуальної спільноти, зацікавлення, мотивація та заохочення до подальшого навчання в інтерактивній формі (Ю.Є. Чубарова). Функціонування наукового дискурсу, представленого відеолекцією у віртуальному каналі комунікації, ускладнюється, адже задля втримання уваги слухачів лектор повинен володіти засобами мовленнєвого впливу, що потребує виняткового поєднання строгої логічної аргументації наукового повідомлення, експресивності та релевантного просодичного оформлення.

У цьому розділі роботи описано взаємодію засобів усіх рівнів мови в актуалізації висловлень відеолекції з особливим акцентом на роль просодичних засобів. Досліджено мовні, структурні, комунікативно-когнітивні та емоційно-прагматичні фактори здійснення мовленнєвого впливу в англомовному науковому дискурсі. Основні тактики реалізації мовленнєвого впливу в англомовній відеолекції відбуваються через мовленнєві акти аргументації, інформування, переконання, доведення, пояснення, підтвердження, уточнення, екземпліфікації та сукупність мовних засобів усіх рівнів (О.І. Багрій, Т.Ю. Ковалевська, Л.Є. Сорокіна), що беруть участь в оформленні висловлень. Мовленнєвий вплив у відеолекції здійснюється через взаємодію лінгвістичних засобів рівнів мови: лексико-семантичного (оцінна лексика, метафора та метонімія, неологізми, стилістично знижена розмовна лексика, порівняння, антитеза, ідіоми, жарти, мовна гра тощо) та синтаксичного (окличні речення, риторичні запитання, запитально-відповідні комплекси, синтаксичні повтори, риторичні запитання тощо) (О.Г. Руда, І.А. Скрипак). Важливу роль у здійсненні мовленнєвого впливу відіграє варіативність показників просодичних засобів, які спрямовані на підтримку

контакту із віртуальною аудиторією. До компонентів просодії, варіації параметрів якої беруть участь в актуалізації висловлень відеолекції як жанру англомовного наукового дискурсу, відносять мелодику, фразовий наголос, ритм, паузи, темп та гучність (О.Р. Валігура, А.А. Калита, Л.І. Тараненко, О.І. Стеріополо, А. Cruttenden, Р. Roach), які на акустичному рівні функціонують як триєдина структурна взаємодія частотних, темпоральних та динамічних характеристик висловлення.

У другому розділі **"Програма і методика експериментально-фонетичного дослідження просодичних засобів реалізації мовленнєвого впливу в сучасному англомовному дискурсі"** обґрунтовано програму та методику проведення експериментально-фонетичного дослідження інвентарю просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасній англомовній відеолекції. Методика експерименту полягала у застосуванні методів аудитивного та акустичного аналізу, семантичного диференціалу, анкетування, кількісної обробки даних та лінгвістичного опису.

Програма експериментально-фонетичного дослідження передбачала: 1) підбір експериментального матеріалу та дикторів; 2) аудитивний аналіз фрагментів сучасних англомовних відеолекцій інформантами-носіями англійської мови та мовцями, що володіють нею на рівні B2 та вище; 3) аудитивний аналіз перцептивних характеристик висловлень аудиторіями-фонетистами; 4) акустичний аналіз просодичних (тональних, динамічних та темпоральних характеристик), а також коефіцієнта (К-критерію) емоційно-прагматичного потенціалу висловлень англомовних відеолекцій; 5) лінгвістична інтерпретація та узагальнення результатів експериментально-фонетичного дослідження. Методика проведення експериментально-фонетичного вивчення просодичних засобів мовленнєвого впливу в англомовній відеолекції здійснювалася за програмами, що представлені у наукових працях (О.Р. Валігура, Ю.А. Дубовський, М.П. Дворжецька, А.А. Калита, О.І. Стеріополо, Л.К. Цеплітіс) та апробовані у низці сучасних експериментально-фонетичних робіт (О.В. Падалка, О.А. Зінченко, О.Б. Рубчак, О.О. Гузерчук).

Здійснення аудитивного аналізу відбувалося у два етапи. Перший етап передбачав прослуховування корпусу експериментального матеріалу носіями британського варіанту англійської мови, відбір фрагментів для подальшого прослуховування, начитування дикторами ідентичних до відповідних фрагментів відеолекцій та оцінку відеолекцій потенційними учасниками масових відкритих онлайн-курсів за допомогою методу семантичного диференціалу та анкетування. Другий етап експерименту полягав у фаховій оцінці висловлень відеолекції аудиторіями-фонетистами.

Під час *першого етапу* носії мови прослухали корпус експериментального матеріалу на визначення природності звучання, функціонального різновиду, прагматичної спрямованості, рівня емоційно-прагматичного потенціалу, чинників емоційного забарвлення. Далі перший етап передбачав залучення до участі в експерименті з використанням семантичного диференціалу (Ch. Osgood, W. Van Peer) наївних носіїв англійської мови і тих, для кого англійська (рівень володіння не нижчий B2) є або офіційною мовою держави, або другою мовою. Учасники експерименту відрізнялися за віком, соціальним статусом та місцем проживання та могли б бути потенційними слухачами масових відкритих онлайн-курсів. Метод семантичного диференціалу передбачав оцінку оригінальних та начитаних фрагментів за семибальною

шкалою (-3, -2, -1, 0, +1, +2, +3) відповідно до визначеного набору характеристик за трьома факторами "Оцінка – Сила – Активність", що разом із застосуванням методу анкетування (W. Van Peer, J. Hakemulder, S. Zyngier) уможливило перевірку гіпотези стосовно вищого рівня емоційно-прагматичного потенціалу оригінальних відеолекцій у порівнянні із начитаними фрагментами та отримання показників аудитивно значущих просодичних засобів, що сприяють засвоєнню навчального матеріалу слухачами. Учасники оцінювали оригінальні аудіозаписи та начитані дикторами записи текстів відеолекцій з метою визначення особистого враження від кожного фрагмента за семибальною шкалою. Застосування методу семантичного диференціалу дозволило отримати загальну, перцептивну та інтелектуальну оцінку текстів відеолекцій (за фактором "Оцінки", шкали типу: "неприродний – природний", "невражаючий – вражаючий", "неприємний – приємний", "неввічливий – ввічливий", "невиразний – виразний"); фізичної (емоційно-оцінювальної) характеристики (за фактором "Сили": "невпевнений – впевнений", "непереконливий – переконливий", "поверхневий – що заохочує до роздумів", "неінтенсивний – інтенсивний", "без емоційний – емоційний"); динамічних характеристик (за фактором "Активність": "безцільний – цілеспрямований", "повільний – швидкий", "нервовий – спокійний", "заспокійливий – стимулюючий", "монотонний – жвавий"). Метод анкетування уможливив отримання відповідей стосовно показників тих просодичних параметрів мелодики, темпу, фразового наголосу, гучності, ритму, паузації, що впливали на здійснення мовленнєвого впливу.

На *другому етапі аудитивного аналізу* аудитори-фонетисти визначали такі просодичні параметри висловлень чотирьох різновидів відеолекції: 1) тип передшкали; 2) тип шкали; 3) висотно-тональний рівень початку шкали; 4) висотно-тональний рівень завершення шкали; 5) діапазон шкали; 6) тип і конфігурація термінального тону; 7) швидкість та напрям руху термінального тону; 8) тип затакту; 9) висотно-тональний рівень початку висловлення; 10) висотно-тональний рівень завершення висловлення; 11) діапазон висловлення; 12) тональний інтервал між синтагмами; 13) гучність у межах висловлення; 14) темп у межах висловлення; 15) ритмічну структуру; 16) паузи на всіх сегментах структури висловлення та надавали відповідні коментарі. Акустичний аналіз здійснювався за допомогою спеціалізованих комп'ютерних програм Praat та WaveLab з метою проведення аналізу осцилограм та спектрограм висловлень англomовних відеолекцій, перевірки достовірності показників просодичних елементів, отриманих під час проведеного аудитивного аналізу та отримання кількісних показників вищезазначених параметрів. Метод *кількісної обробки даних* полягав в обчисленні отриманих показників (тривалості, показників частоти основного тону, інтенсивності, тривалості пауз та коефіцієнта емоційно-прагматичного потенціалу), що наділяють просодичні параметри потенціалом здійснення мовленнєвого впливу. Внесення показників відбувалося в програмі Microsoft Excel та їх обчислення здійснювалося за допомогою прописаних формул.

У **третьому розділі "Результати аудитивного та акустичного аналізу дослідження просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасному англomовному дискурсі"** описано результати аудитивного та акустичного аналізу та здійснено їх лінгвістичну інтерпретацію.

Перший етап аудитивного аналізу дозволив із загального обсягу матеріалу обрати 8 фрагментів відеолекцій, тривалістю до 2 хвилин кожен, загальною кількістю 748 висловлень. Для вирішення завдань експерименту здійснено запис ідентичних фрагментів дикторами-носіями англійської мови для отримання текстів, однакових за граматично-лексичним змістом та різними за просодичним оформленням. На першому етапі тексти розподілено відповідно до розробленої класифікації відеолекцій на чотири групи: відеолекція-презентація, відеолекція-інструкція, відеолекція-інтерв'ю та мультимодальна відеолекція.

У другому етапі взяло участь 120 осіб (65% жінок та 35% чоловіків), що здобувають або вже здобули вищу освіту. 17,50% респондентів (із 23 країн світу віком 18-59 років) були носіями англійської мови, тоді як 82,50% респондентів володіли англійською мовою на рівні вищому B2, що підтверджено відповідними сертифікатами. Інформанти прослуховували по два фрагменти (оригінальні та начитані дикторами) чотирьох різновидів (відеолекції-презентації, відеолекції-інструкції, відеолекції-інтерв'ю, мультимодальної відеолекції) та оцінювали їх за допомогою біполярних шкал за методом семантичного диференціалу. Метою цього етапу було отримання оцінки вражень від прослуханого та визначення рівня прагматичного потенціалу відеолекцій, а також встановлення тих просодичних параметрів, які перцептивно сприяють сприйняттю інформації та матеріалу. 67,17% респондентів надали перевагу оригінальному фрагментові відеолекції, зазначивши, що такі просодичні параметри, як складний та змішаний ритм, помірна модуляція гучності із підвищенням і зниженням на ділянках, що несуть ключову інформацію, помірний темп, чергування коротких й середніх пауз, спадний, висхідний, спадно-висхідний, висхідно-спадний термінальний тон сприяють максимальному сприйняттю інформації, втриманню уваги й інтересу впродовж лекції, запам'ятовуванню інформації, тобто є найбільш оптимальними для здійснення мовленнєвого впливу на слухачів. Опитування передбачало обрання другою групою аудиторів тих тверджень стосовно відеолекції, із якими вони погоджувалися. Кількість обраних варіантів не обмежувалася. Результати експерименту виявилися такими: зі 100% опитуваних, 63,32% респондентів погодилися із тим, що "матеріал, презентований у відеолекції, був цікавим та інформативним"; 73,35% учасників експерименту вказали, що "я запам'ятав / -ла основні ідеї, представлені у відеолекції"; 69,97% осіб погодилися, що "лектор презентував інформацію зрозуміло та товарицьким тоном"; 55% опитуваних відповіли, що "я можу відтворити основні ідеї, презентовані у відеолекції"; 44,17% ствердили, що "я почувався зацікавленим впродовж цілої лекції"; 35,82% запевнили, що "ця відеолекція зацікавила мене у подальшому вивченні даної теми". Такі результати дозволять робити висновки про ефективність відеолекцій як навчального ресурсу.

Узагальнення даних експерименту за методом семантичного диференціалу (рис. 1), отриманих у результаті прослуховування усіх чотирьох різновидів відеолекції, показали, що оригінальні фрагменти були оцінені як такі, що мають вищу емоційно-прагматичну силу за всіма факторами оцінок: "Оцінка" (зокрема, 86,67% відповідей засвідчили, що оригінальний фрагмент оцінений як "приємний", 85% – "ввічливий", 88,33% – "виразний" та ін.); "Сила" (87,5% відповідей визначили оригінальний фрагмент як "впевнений", 80,83% – "переконливий", 73,33% – "повільний" та ін.); "Активність" (82,5% відповідей підтвердили, що оригінальний фрагмент звучав як "цілеспрямований", 67,5% як "стимулюючий" тощо).

Рис. 1 Результати експерименту за методом семантичного диференціалу – сприйняття аудиторамі-інформантами фрагментів оригінальних та начитаних відеолекцій

У свою чергу, на рис. 2 бачимо, що у порівнянні з оригінальними висловленнями усіх відеолекцій, аудитори оцінювали начитані відеолекції відносно середніми та низькими показниками стосовно позитивних шкал, та високими – стосовно негативних.

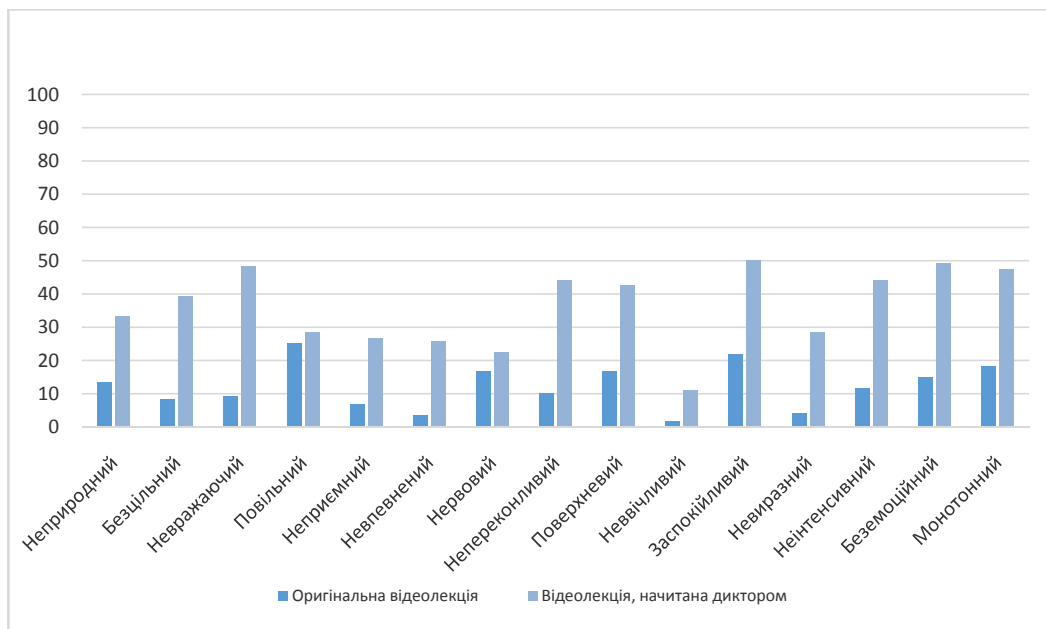

Рис. 2 Результати експерименту за методом семантичного диференціалу – сприйняття аудиторамі-інформантами фрагментів оригінальних та начитаних відеолекцій

Так, наприклад, за фактором "Оцінки" начитаний фрагмент оцінили як "неприродний" 33,33% респондентів (тоді як лише 13,33% відповідей засвідчили

оригінальний фрагмент як "неприродний"), 48,33% – як "невражаючий". За фактором "Сили", 44,17% відповідей показали, що начитаний фрагмент звучав як "невражаючий", 44,17% відповідей ствердили його як "непереконливий" тощо; для 49,17% респондентів начитаний фрагмент звучав як "беземоційний". Варто зазначити, що за фактором "Активності", 39,17% респондентів вказали, що начитаний фрагмент звучав як "безцільний", 50% відповідей ствердили його як "заспокійливий", 47,5% – як "монотонний". Така узагальнена оцінка начитаних фрагментів дозволяє робити припущення про те, що у порівнянні із оригінальними фрагментами, начитані відеолекції володіють значно нижчим рівнем емоційно-прагматичного потенціалу, тобто просодичні засоби, якими оформлені висловлення начитаного фрагменту, ефективно не здійснюють мовленнєвий вплив.

Другий етап аудитивного аналізу полягав у фаховій оцінці текстів досвідченими фонетистами з метою встановлення особливостей просодичного оформлення висловлень відеолекції, підтвердження результатів другого етапу аудитивного аналізу, а також визначення фрагментів для подальшого акустичного аналізу. Результати аудитивного аналізу показали, що найоптимальнішими інваріантними інтонаційними параметрами, характерними зокрема для трьох типів відеолекції (презентації, інструкції та інтерв'ю), є такі: коротка та середня тривалість синтагм; відсутність або низький висхідний початок передшкали, конфігурація мелодійного контуру, для якої характерна ступінчаста рівна середня, спадна й спадна з перерваною поступовістю шкали, що увінчуються складними і простими спадними та висхідними тонами; варіативність початку шкали від середньозниженого до екстрависокого; рівень завершення висловлення від низького до високого; середній тональний діапазон шкали; варіативність початку висловлення від низького до екстрависокого і його завершення від середньопідвищеного до екстранизького рівнів; варіювання діапазону від вузького до широкого; домінування логічного фразового наголосу; простий або змішаний ритм; рекурентність середніх та коротких пауз на межі синтагм та висловлень; помірний темп; помірна гучність із підвищенням та зниженням на відрізках висловлень відеолекції, які несуть інформаційне та смислове навантаження.

Інтонаційна модель відеолекції-презентації може бути представлена таким зразком: *In this video, we're going to be talking about the differences between learning online and learning face-to-face in a classroom. In doing so, we'll talk about some of the affordances of benefits of learning online. One key characteristics of learning online is flexibility. Learners can decide when and where to participate. This is obviously great and gives opportunities to a lot of people who might otherwise not be able to study or to learn a language or any other topic.* (FutureLearn, Understanding Language, University of Southampton, Differences between online and f2f learning, Week 3, Video 3.2).

Висловлення мультимодальної відеолекції відрізняється такими показниками, як екстрависокий та високий рівні початку шкали і висловлення; високий рівень завершення шкали та екстранизький рівень завершення висловлення; широкий тональний діапазон висловлення, значний відсоток довгих пауз: *The journey is 2 kilometers long which makes this the highest railway journey in Great Britain. The*

train takes us to the top of the mountain nearly 2 thousand metres above sea level. (FutureLearn, BritishCouncil, Exploring English: Language and Culture Course, English Countryside, Week 3, Video 3.8).

Проведення акустичного аналізу висловлень чотирьох різновидів відеолекції дозволили встановити, що для всіх груп висловлень притаманна локалізація максимуму частоти основного тону на шкалі першої синтагми, ядерному тоні першої та другої синтагм. Так, приклад висловлення *In TBLT the focus is on meaning rather than form*, зображений на рис. 3 показує, що максимумами ЧОТ локалізуються на двох ключових у контексті повідомлюваної інформації словах, що мають привернути увагу слухача – на складносії першої синтагми аббревіатурі *TBLT* (269.08 Hz) та слові *meaning* (175.29 Hz), варіюючись у діапазоні 269.08 – 76.98 Hz у межах висловлення.

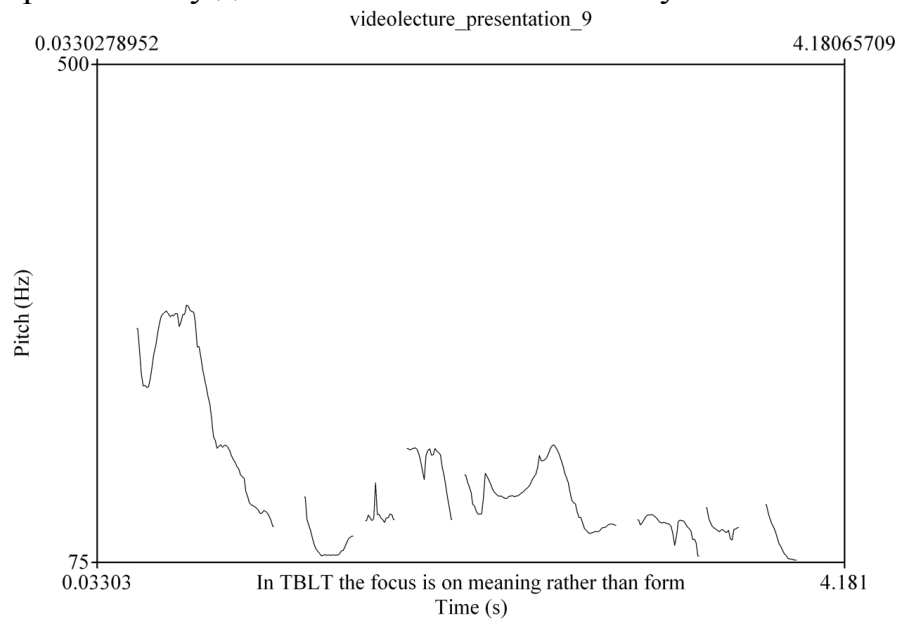

Рис. 3 Локалізація максимуму ЧОТ у висловленні відеолекції-презентації *In TBLT the focus is on meaning rather than form*

Для всіх груп висловлень властивий екстремально високий і високий рівень реалізації максимуму частоти основного тону; вузький та звужений діапазон реалізації висловлень; мінімальна й мала швидкість зміни частоти основного тону на ядерному тоні; локалізація максимуму інтенсивності на шкалі першої синтагми та ядерному складі першої синтагми; для висловлень ВП, ВІ, ВІнт: варіювання контрастів максимуму інтенсивності від мінімального до максимального; варіювання діапазону інтенсивності від вузького до широкого; варіювання середньозвукової тривалості висловлень від середньої до мінімальної; висока частота актуалізації надкоротких, коротких та середніх пауз.

Висловлення МВ відрізнялися від висловлень інших груп варіюванням мінімального і максимального контрастів максимуму інтенсивності; варіюванням вузького та звуженого діапазону інтенсивності; варіюванням мінімальної й максимальної середньозвукової тривалості; високою частотою актуалізації надкоротких, коротких та довгих пауз у МВ.

Експериментальне дослідження коефіцієнту емоційно-прагматичного потенціалу висловлень відеолекції дозволило встановити, що висловленням усіх різновидів

відеолекції притаманний у більшості середній рівень емоційно-прагматичного потенціалу, що є цілком логічним в умовах функціонування висловлень англомовної відеолекції (табл. 1).

Таблиця 1

Значення критерію рівня актуалізації ЕПП

Різновид відеолекції	Коефіцієнт ЕПП (%)		
	Низький	середній	високий
Відеолекція-презентація	42,85	57,14	0,00
Відеолекція-інструкція	30,76	69,23	0,00
Відеолекція-інтерв'ю	33,33	66,66	0,00
Мультимодальна відеолекція	26,92	73,07	0,00

Найвищий ступінь функціонування середнього ЕПП зареєстровано у висловленнях МВ, тоді як у інших різновидах відеолекції цей показник варіює від 57,14% до 73,03%. Найвищий показник низького ЕПП спостерігається у висловленнях ВП – 42,85%. У групах інших висловлень цей показник варіює від 26,92% до 33,33%. Не зареєстровано висловлень із високим рівнем ЕПП.

Отримані результати дозволили інструментально підтвердити гіпотезу щодо ролі просодичних засобів у реалізації мовленнєвого впливу. Чим вищий рівень ЕПП висловлення, тим вищий рівень його прагматичного впливу (А.А. Калита, Л.І. Тараненко). Висловлення відеолекції в основному кваліфіковані як такі, що мають середній рівень емоційно-прагматичного потенціалу, що цілком виправдане умовами їх функціонування в науковій сфері та підтверджує впливову силу параметрів інтонації під час актуалізації висловлень усіх різновидів відеолекції.

ВИСНОВКИ

У роботі здійснено експериментально-фонетичне дослідження просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасному англомовному науковому дискурсі на матеріалі відеолекцій.

Теоретико-методологічні засади вивчення просодичних засобів мовленнєвого впливу в англомовному науковому дискурсі на матеріалі відеолекцій полягають у визначенні підходу до трактування сучасного англомовного дискурсу та здійснення мовленнєвого впливу засобами просодії, визначення місця відеолекції у науковій генології та встановленні інструментарію мовних засобів реалізації мовленнєвого впливу. Під мовленнєвим впливом у нашій роботі ми розуміємо втримання уваги та інтересу слухачів до предмета повідомлення впродовж лекції, створення умов для оптимального сприйняття та запам'ятовування інформації, спонукання до виконання завдань тощо. Мовленнєвий вплив у відеолекції здійснюється через взаємодію лінгвістичних засобів усіх рівнів мови, із винятковою роллю просодичних засобів, що спрямовані на підтримку контакту із віртуальною аудиторією. До компонентів інтонації, які беруть участь в актуалізації висловлень відеолекції як жанру англомовного наукового дискурсу відносять варіації мелодики, фразового наголосу, ритму, типу термінального тону, пауз, темпу та гучності,

які на акустичному рівні функціонують як триєдина структурна взаємодія частотних, темпоральних та динамічних характеристик висловлення, а також рівень емоційно-прагматичного потенціалу висловлення, що вимірюється за допомогою К-критерію.

Англомовна відеолекція є новим жанром наукового лекційного дискурсу та продуктом мовленнєвої взаємодії між лектором та віртуальною аудиторією, що відбувається синхронно (онлайн) або несинхронно, із запису. Для неї характерні лінгвістичні, зокрема просодичні, маркери, які надають їй риси інституційного типу дискурсу. У роботі здійснено класифікацію англомовних відеолекцій (на відеолекцію-презентацію, відеолекцію-інструкцію, відеолекцію-інтерв'ю, мультимодальну відеолекцію), в основі якої покладено функціональні характеристики та комунікативно-прагматичну спрямованість.

Для експериментально-фонетичного дослідження просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасному англомовному науковому дискурсі використано методи аудитивного та акустичного аналізу, метод семантичного диференціалу, анкетування, кількісної обробки і лінгвістичної інтерпретації даних. Удосконалення комплексної методики вивчення просодичної актуалізації висловлень відеолекції, зокрема із використанням методу семантичного диференціалу й методу анкетування, забезпечило якісну обробку результатів експериментально-фонетичного дослідження та отримання показників просодичних засобів, що здійснюють мовленнєвий вплив.

Залежно від різновиду відеолекції і її прагматичної спрямованості, зафіксовано значне варіювання мелодійного контуру висловлення. Для висловлень відеолекції-презентації, відеолекції-інструкції, відеолекції-інтерв'ю характерна коротка та середня тривалість синтагм, конфігурація мелодійного контуру, маркована ступінчастою, рівною середньою, спадною та з перерваною поступовістю шкали, що увінчуються простими і складними спадними та висхідними тонами. У висловленнях цього різновиду відеолекцій спостерігається домінування логічного фразового наголосу, за допомогою якого лектор виокремлює найбільш інформативно значущі фрагменти в контексті висловлення. Зафіксовано простий і змішаний ритм у висловленнях, рекурентність середніх й коротких пауз на межі синтагм та висловлень, помірний темп із здебільшого сповільненням, рідше пришвидшенням, при повідомленні ключової інформації, помірна гучність із підвищенням та зниженням на відрізках висловлень відеолекції, які несуть інформаційне та смислове навантаження. Висловлення відеолекції-презентації, відеолекції-інструкції й відеолекції-інтерв'ю характеризуються середніми показниками рівня емоційно-прагматичного потенціалу. Окрім зазначених вище показників, висловленням мультимодальної відеолекції притаманний значно вищий відсоток актуалізації довгих пауз.

Акустичний аналіз просодичних особливостей реалізації висловлень відеолекції підтвердив адекватність даних, отриманих у результаті аудитивного аналізу, і дозволив визначити такі частотні, динамічні, темпоральні ознаки, й показники К-критерію: локалізація максимуму частоти основного тону на шкалі або ядерному тоні першої синтагми, варіювання максимуму частоти основного тону від середньовисокого до підвищеного, вузький та звужений тональний діапазон, мала і мінімальна швидкість зміни частоти основного тону на ядерному тоні; локалізація максимуму інтенсивності на шкалі та ядерному складі першої синтагми, варіювання діапазону інтенсивності від вузького до широкого залежно від різновиду відеолекції; середньозвукова

тривалість від мінімальної до середньої, високий коефіцієнт функціонування коротких та середніх пауз. Середній коефіцієнт емоційно-прагматичного потенціалу свідчить про здатність висловлень відеолекції чинити мовленнєвий вплив.

Узагальнивши дані проведеного експерименту, можемо зазначити, що такі просодичні параметри є найбільш оптимальними для здійснення мовленнєвого впливу на слухачів: локалізація логічного наголосу на ключових фразах, простий і змішаний ритм, помірна модуляція гучності із підвищенням та зниженням на семантично ключових ділянках, помірний темп, чергування коротких й середніх пауз, варіативність термінального тону, зокрема часта рекурентність простих спадного, висхідного та складного спадно-висхідного тону, адже саме ці показники сприяють максимальному сприйняттю інформації, втриманні уваги та інтересу впродовж лекції, запам'ятовуванню інформації. Оригінальні фрагменти відеолекції були оцінені як такі, що мають вищу емоційно-прагматичну силу за всіма факторами оцінок. Варто наголосити, що у порівнянні із оригінальними висловленнями усіх відеолекцій, аудиторі оцінювали начитані відеолекції відносно середніми та низькими показниками. Що ж до прагматичної спрямованості кожного різновиду відеолекції, то мультимодальна відеолекція та відеолекція-інтерв'ю володіють найвищим рівнем прагматичного потенціалу.

На основі порівняння висловлень оригінальної відеолекції та висловлень, начитаних носіями, виокремлено показники інтонації, за умов застосування яких здійснюється мовленнєвий вплив. Так, на тлі середніх показників гучності, підвищенням чи зниженням відзначаються ті ділянки повідомлення, що несуть ключову інформацію. Варіативність мелодійного контуру дозволяє мовцеві втримувати увагу слухача, тоді як часта паузація та помірний ритм сприяють ефективному сприйняттю інформації. При повідомленні значущої інформації спостерігалось підвищення або зниження рівня гучності на тлі її середнього показника, а також сповільнення темпу та використання довгих пауз. Спадна, з перерваною поступовістю шкала, увінчана висхідними або спадними тонами різних рівнів забезпечує виконання дискурсивної функції інтонації та налаштовує слухача на те, що слід очікувати продовження повідомлення, таким чином втримуючи його увагу. Реалізація висловлень із середнім рівнем емоційно-прагматичного потенціалу забезпечує емоційну збалансованість, що полегшує слухачам процес сприйняття наукової інформації.

Перспективними напрямками подальших наукових досліджень у сфері вивчення просодичних засобів мовленнєвого впливу в англomовному науковому дискурсі є вивчення нейропсихолінгвістичних аспектів просодичного оформлення висловлень відеолекції та їх сприйняття слухачами. Для точнішого визначення та інтерпретації просодичних засобів із впливовим потенціалом вбачається доцільним застосування нейронаукових технологій, зокрема функціональної магнітно-резонансної томографії та окулографії (eye-tracking). Особливої уваги потребує вивчення структурної, мовно-риторичної специфіки відеолекції, дослідження текстової тканини сучасного англomовного наукового дискурсу у віртуальному середовищі, дослідження цифрових жанрів наукового дискурсу та масових відкритих онлайн-курсів.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

1. Томахів М. В. Англомовний науковий дискурс: сучасний стан та перспективи подальших досліджень. *Одеський лінгвістичний вісник: науково-практичний журнал*. Одеса, 2015. Вип. 5. Т. II. С. 154—158.
2. Томахів М. В. Дистинктивні ознаки відеолекції як жанру сучасного наукового англомовного дискурсу. *Науковий вісник Східноєвропейського університету імені Лесі Українки*. Філологічні науки. Мовознавство. Луцьк, 2015. № 3(304). С. 166—172.
3. Томахів М.В. Різновиди відеолекції як жанру англомовного наукового дискурсу. *Лінгвістика XXI століття: нові дослідження та перспективи*. Київ, 2015. С. 149—164.
4. Tomakhiv M. V. Measuring Speech Influence: Experimental Phonetics Research Methodology. *Актуальні питання іноземної філології*. Луцьк, 2016. № 5. С. 164—170.
5. Tomakhiv M. Prosodic Means of speech Influence Realization: Auditory Analysis. *East European Journal of Psycholinguistics*. Lutsk, 2017. Vol. 4, № 1. P. 225—232. doi: 10.5281/zenodo.823529.
6. Tomakhiv M. E-Lecture as a New Genre of Scholarly Discourse. *Science and Education a New Dimension. Philology*. Budapest, 2016. IV (23). Issue: 100. P. 80—83. P-ISSN 2308-5258.
7. Томахів М. В. Відеолекція як новий жанр сучасного наукового дискурсу. *Мови професійної комунікації: лінгвокультурний, когнітивно-дискурсивний, перекладознавчий та методичний аспекти*: матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 16 квітня 2015 р. Київ, 2015. С. 54—56.
8. Томахів М. В. Загальні аспекти теорії мовленнєвого впливу. *Сучасні тенденції науки та освіти: дослідження германських, романських мов та перекладознавства*: електронні матеріали Міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Миколаїв, 20—30 квітня 2015 р. Миколаїв: МНУ ім. В. О. Сухомлинського, 2015. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM).
9. Томахів М. В. Мовленнєвий вплив у науковому дискурсі. *Україна і світ: діалог мов та культур*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 1—3 квітня 2015 р. Київ, 2015. С. 451—454.
10. Томахів М. В. Нові жанри віртуальної англомовної наукової комунікації. *Розвиток іншомовної компетенції: педагогічні, психологічні, лінгвістичні аспекти*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. конф., м. Тернопіль, 21—22 травня 2015 р. Тернопіль, 2015. С. 112—114.
11. Томахів М. В. Фонетичні засоби здійснення мовленнєвого впливу (на матеріалі англомовних відеолекцій). *Сучасна філологія: тенденції та пріоритети розвитку*: Міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса, 29—30 травня 2015 р. Одеса, 2015. С. 62—67.
12. Томахів М. В. Просодичні засоби реалізації мовленнєвого впливу у сучасному англомовному дискурсі: методика проведення експериментально-фонетичного дослідження (на матеріалі англомовних відеолекцій). *Мова, література і культура: актуальні питання взаємодії*: Міжнар. наук.-практ. конф., м. Львів, 14—15 жовтня 2016 р. Львів, 2016. С. 34—37.

13. Томахів М. В. Просодичні засоби реалізації мовленнєвого впливу у сучасній англomовній відеолекції: результати аудитивного аналізу. *Україна і світ: діалог мов та культур* : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 29–31 березня 2017 р. Київ, 2017. С. 379—381.

14. Томахів М. В. Результати аудитивного аналізу просодичних засобів реалізації мовленнєвого впливу у сучасному англomовному науковому дискурсі. *Сучасні тенденції фонетичних досліджень* : збірник матеріалів Круглого столу, м. Київ, 12 травня 2017 р. Київ, 2017. С. 55—60.

15. Томахів М. В. Англomовна відеолекція як інструмент підвищення рівня іншомовної та фахової компетентності студентів-медиків. *Якість вищої медичної освіти* [колективна монографія]. Тернопіль, 2017. Т. I. С. 468—477.

АНОТАЦІЯ

Томахів М. В. Просодичні засоби мовленнєвого впливу в сучасному англomовному науковому дискурсі (експериментально-фонетичне дослідження на матеріалі відеолекцій). – На правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови. – Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов Національної академії наук України, Київ, 2018.

Роботу присвячено дослідженню просодичних засобів мовленнєвого впливу в сучасному англomовному науковому дискурсі на матеріалі відеолекцій. Розглянуто основні категоріальні характеристики та лінгвістичні особливості сучасної англomовної відеолекції як нового жанру наукового дискурсу. Дослідження здійснено в руслі нового функціонально-енергетичного підходу до дослідження фонетичних явищ, із використанням якого встановлено та описано роль просодичних засобів у здійсненні мовленнєвого впливу.

Ключові слова: відеолекція, емоційно-прагматичний потенціал, інтонація дискурсу, масові відкриті онлайн-курси, мовленнєвий вплив, просодія висловлення, сучасний англomовний науковий дискурс, цифрова гуманістика, цифрові жанри.

АННОТАЦИЯ

Томахив М. В. Просодические средства речевого воздействия в современном англоязычном научном дискурсе (экспериментально-фонетическое исследование на материале видеолекций). – На правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата филологических наук по специальности 10.02.04 – германские языки. – Центр научных исследований и преподавания иностранных языков Национальной академии наук Украины. – Киев, 2018.

Работа посвящена исследованию просодических средств речевого воздействия в современном англоязычном научном дискурсе на материале видеолекций. Рассмотрены основные категориальные характеристики и лингвистические особенности современной англоязычной видеолекции как нового жанра научного дискурса. Исследование осуществлено в русле нового функционально-энергетического подхода к исследованию фонетических явлений, с использованием которого установлена и описана роль просодических средств в осуществлении речевого воздействия.

Ключевые слова: видеолекция, эмоционально-прагматический потенциал, интонация дискурса, массовые открытые онлайн-курсы, речевое воздействие, просодия высказывания, современный англоязычный научный дискурс, цифровая гуманистика, цифровые жанры.

ABSTRACT

Tomakhiv M. V. Prosodic Means of Speech Influence in Modern Scientific English Discourse (an Experimental Phonetic Study on a Videolecture as an Example). – Manuscript.

Thesis for a Candidate Degree in Philology: specialty 10.02.04. – Germanic Languages. – Research and Educational Center of Foreign Languages of National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, 2018.

The paper deals with the study of prosodic means of speech influence in modern scientific English discourse (in videolectures as an example).

This research defines modern scientific English discourse as a type of communicative interaction in scientific domain with its peculiar written, oral and paralinguistic forms of realization. Scientific English discourse has tendency to create new communicative genres, especially cybergenres, in our study presented by a videolecture. Videolecture functions through an audiovisual electronic communication channel, in particular on specialized learning platforms of massive open online courses (MOOCs), websites for videostreaming and videochannels (YouTube).

The dissertation describes a videolecture as a new genre of scientific discourse with the definition of its distinctive features, description of the role of linguistic means in all language levels with particular reference to prosodic means. The paper reveals linguistic, structural, communicative, cognitive and pragmatic factors of speech influence. This study suggests a classification of videolectures according to their communicative-and-pragmatic features into four groups, namely videolecture-presentation, instructive videolecture, videolecture-interview, and multimodal videolecture.

In this paper the notion of speech influence implies the potential of the utterances to keep the attention and interest of the listeners during the videolecture, easing comprehension and remembering of the information, encouraging students to perform educational tasks. Tactics used for speech influence in the videolecture include speech acts of argumentation, informing, persuasion, proving, explanation, confirmation, clarification, exemplification, and a combination of linguistic means of all levels which take part in oral verbalization of these utterances. Prosodic means play a particular role in the actualization of utterances in these speech acts.

Programme and methodology for experimental phonetic research, used in the scope of this paper, allowed a study of prosodic means that take part in speech influence. The methodology of the experiment involved the use of auditory and acoustic analysis, methods of semantic differential, questionnaire, quantitative data processing and linguistic description.

The experiment consisted of two stages and involved three groups of participants. The first stage involved native speaking auditors who were listening to the corpus of the material consisting of videolectures. As a result, the auditors chose the fragments of videolectures, according to which the samples, similar lexically and grammatically, but

different prosodically, were recorded. The second stage entailed usage of semantic differential method and questionnaire. The method of semantic differential was used to evaluate personal impression of the participants about the prosodic organization of original videolectures and their recorded fragments. With the help of a seven-point rating scale, participants were able to measure the stimulus produced by the videolecture. The bipolar scales of the antonymic adjectives on the basis of the factors of Evaluation, Potency, and Activity were designed to receive the personal estimation by the listeners according to these factors. With the help of the questionnaire, participants had to choose those prosodic parameters that helped to measure speech influence.

Results of the experiments show that prosodic means of speech influence include average indices of loudness (with its increase or decrease while pronouncing key information segments), tempo, pausation; simple and mixed rhythm; average or widened tonal range, a gradually descending falling scale, a broken descending stepping scale, falling or rising terminal tones of different levels, and an emotional and pragmatic potential of mid-degree.

The results of the thesis show perspectives for further research of prosodic means of speech influence. In particular, the study of neuropsycholinguistic aspects of prosodic actualization of the utterances and their perception by the listeners should be conducted. The use of state-of-the-art neuroscientific technologies, namely eye-tracking or MRI techniques should be applied to the study listeners' perception of prosodic means. Structural, linguistic and rhetorical aspects of the videolecture as well as profound research of the textual structure of modern scientific English discourse in virtual environment are promising aspects of future studies. As well, cybergenres, massive open online courses as a macrogenre comprise possible areas for further research.

Key-words: videolecture, emotional and pragmatic potential, discourse intonation, massive open online courses, speech influence, prosody of the utterance, modern scientific English discourse, digital humanities, cybergenres.